

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۲/۰۷

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۴/۲۳

مجله مدیریت فرهنگی

سال دوازدهم/ شماره ۴۵/ پاییز ۱۳۹۸

بررسی میزان نشاط شهروندی در اکولوژی فرهنگی شهر همدان مبتنی بر توسعه پایدار شهری

راهله جعفری

دانشجوی دکتری رشته مدیریت و برنامه ریزی فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

rah.jafari@yahoo.com

عباسعلی قیومی

هیات علمی و دانشیار گروه مدیریت فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران.

تکتم فرمانفرمائی

هیات علمی، استادیار و مدیر گروه رشته مدیریت فرهنگی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال، تهران، ایران.

چکیده

مقدمه و هدف پژوهش: در حال حاضر زندگی مدرن شهری با استفاده از به روزترین فناوریها توانسته جریان زندگی مردم را نسبت به گذشته تسهیل بخشد، اما مشکلاتی تازه به همراه داشته، که از جمله آنها کاهش نشاط شهروندی است. تحقیق حاضر به منظور سنجش میزان نشاط شهروندی در اکولوژی فرهنگی شهر همدان، مبتنی بر توسعه پایدار شهری انجام شده است.

روش پژوهش: روش پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری شامل کلیه شهروندان ۱۸ تا ۶۵ سال که در زمستان سال ۱۳۹۶ در شهر همدان ساکن بوده‌اند. براساس آمار سرشماری سال ۱۳۹۵ تعداد کل آنها ۳۷۹۶۰۳ نفر بود. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر مشخص شد. روش نمونه‌گیری تصادفی و ابزار مورد استفاده در این مطالعه پرسشنامه محقق ساخته است. روایی پرسشنامه به صورت محتوایی و پایایی آن از طریق ضریب آلفای کرونباخ برآورد گردید.

یافته‌ها: میزان نشاط شهروندی در متغیرهای رضایت از محیط‌زیست، رضایت اقتصادی، رضایت فرهنگی متوسط به پایین و رضایت سیاسی پایین است.

نتیجه‌گیری: از نظر سن تفاوت معناداری در نشاط شهروندان همدانی وجود ندارد، اما میزان نشاط در زنان بیشتر است.

واژگان کلیدی: اکولوژی فرهنگی، توسعه پایدار شهری، نشاط شهروندی.

مقدمه

نشاط یکی از مؤلفه‌های مهم و یک ضرورت برای زندگی انسانی است. احساس نشاط فعالیت‌های مفید انسانی را برمی‌انگیزد، خلاقیت را تقویت می‌کند، باعث افزایش ارتباطات و فعالیت‌های گروهی شده و حفظ سلامت عاطفی، روانی، جسمی و افزایش اعتماد را به همراه دارد.

نتایج مؤسسات بین‌المللی نشان می‌دهد، وضعیت شادی و نشاط در جامعه ایران رتبه چندان خوبی ندارد. براساس تحقیقات، ایران در بین ۱۴۳ کشور در سال ۲۰۰۹ رتبه ۸۱ در سال ۲۰۱۱ از بین ۱۱۰ کشور رتبه ۹۲، در سال ۲۰۱۲، در بین ۱۵۱ کشور رتبه ۷۷ و در سال ۲۰۱۳، جایگاه آن را در بین ۱۴۲ کشور ۱۰۱ اعلام شده است. در سال ۲۰۱۴ دانشگاه لیستر، از بین ۲۲۰ کشور، رتبه‌ی ایران را ۲۰۲، در سال ۲۰۱۵ در بین ۱۵۸ کشور، ایران رتبه ۱۱۰ را کسب کرده است^۱ (کاظمی، ۱۳۹۵). مطالعه جهانی در سال ۲۰۱۷ درخصوص وضعیت شادی جهان، رتبه ایران را در بین ۱۵۵ کشور، رتبه ۱۰۸ اعلام کرده است (هلیور^۲ و همکاران، ۲۰۱۷). در مطالعات داخلی که کامل‌ترین مطالعه توسط دکتر علی منتظری و همکاران وی انجام شده، استان زنجان را شادترین استان کشور معرفی کرده، ولی استان همدان چهارمین استان کشور است که از نشاط کمتری برخوردار است (منتظری و همکاران، ۱۳۹۱).

بررسی نشاط شهروندی در اکولوژی فرهنگی بسیار مهم است. اکولوژی فرهنگی رویکردی علمی که بازتاب دهنده‌ی رابطه‌ی بین جامعه انسانی و محیط طبیعی است و بر کارکرد سازش‌پذیرانه فرهنگ تأکید دارد و بر چند اصل بنا شده است؛ تمرکز بر مشکلات زمان حاضر به جای فرار به گذشته یا آینده، بازتاب رابطه‌ی جامعه - محیط‌زیست از راه فرهنگ، گفت‌وگوی بین جامعه و محیط‌زیست (کاپلا و همکاران، ۲۰۱۲). از منظر تاریخی، در اکولوژی فرهنگی مردم به زندگی در منظرهای محلی ویژه عادت دارند، تغییرات آنها را درک می‌کنند و با آنها سازش می‌یابند. توجه به اکولوژی فرهنگی باعث ایجاد تنوع در شهرها شده و زیرساخت‌های

لازم شهری را ارتقا می‌دهد.

طی چند دهه گذشته مفهوم توسعه‌ی پایدار به‌عنوان یک الگوی توسعه تعریف شده است. این الگو بر کاهش استرس‌های طبیعی و محیطی تأکید کرده و بر رفاه بشر تمرکز دارد (یان و همکاران^۳، ۲۰۱۸). امروزه توسعه پایدار در سطح وسیعی با شهر ارتباط پیدا کرده است. توسعه پایدار شهری، شکلی از توسعه امروزی است که توان توسعه مداوم شهرها و جوامع شهری نسل‌های آینده را تضمین می‌کند (ناوارو یانز^۴، ۲۰۱۳). توسعه‌ی پایدار شهری خدمات اکوسیستمی شهری را تقویت و بهبود می‌بخشد و در نتیجه برای ساکنان آن شهر رفاه و نشاط را فراهم می‌کند (یان و همکاران، ۲۰۱۸). بنابراین در پژوهش حاضر، ما دنبال پاسخ‌گویی به این سؤال هستیم که میزان نشاط شهروندی در اکولوژی فرهنگی شهر همدان مبتنی بر توسعه پایدار شهری چقدر است؟

سوالات پژوهش

میزان نشاط شهروندی، در اکولوژی فرهنگی شهر همدان چقدر است؟
رضایت اقتصادی تا چه میزان بر نشاط شهروندان شهر همدان تأثیر دارد؟
رضایت سیاسی تا چه میزان بر نشاط شهروندان شهر همدان تأثیر دارد؟
مشارکت فرهنگی - مذهبی تا چه میزان بر نشاط شهروندان شهر همدان تأثیر دارد؟
زیبایی محیط زیست تا چه میزان بر نشاط شهروندان شهر همدان تأثیر دارد؟
چه تفاوتی بین نشاط شهروندی در زنان و مردان شهر همدان وجود دارد؟
نشاط شهروندی در گروه‌های مختلف سنی شهر همدان به چه میزان است؟

پیشینه پژوهش

نشاط متوسط هستند. به طور کلی پاسخ‌گویان از میزان نشاط متوسط رو به بالایی برخوردار هستند.

پژوهشی با عنوان "گزارش شادی جهان" توسط (هالی‌ول^۵ و همکارانش، ۲۰۱۷)، در چهار کشور (آمریکا، بریتانیا، استرالیا و اندونزی) انجام شده است. نتایج حاکی از آن است که عواملی چون رضایت از زندگی در بزرگسالی، وضعیت فرد در بزرگسالی (درآمد، تحصیلات، شغل، ازدواج)، (سلامت جسمی و روانی)، دوره کودکی، خانواده، آموزش و پرورش بر میزان شادی تأثیر مستقیم دارند.

پژوهشی با عنوان "تحقق رفاه و شادی در جامعه از مفهوم شهر شاد: رویکرد عملی برای برنامه‌ریزی شهری و طراحی" توسط (استیساچاوا^۶ و همکارانش، ۲۰۱۷) انجام شده است. طبق نتایج اثرات زیست محیطی در شادی بیشتر کشورهای توسعه‌یافته تأثیر کمی دارد، در کشورهای اروپایی تأثیر سلامت جسمانی و روانی بر میزان نشاط تأثیر زیادی دارد، اما شادی را با پول نمی‌شود، خرید کرد.

پژوهشی تحت عنوان "شادی در سراسر فرهنگ‌ها، نمایش شادی و کیفیت زندگی در فرهنگ‌های جوامع شرقی"، توسط (سلین^۷، ۲۰۱۲) انجام شده است. نتایج حاکی از آن است که مردم هند ظاهراً از رضایت مندی متوسطی برخوردارند و به طرز محسوسی بیشتر احساسات مثبت دارند تا منفی. سرمایه اجتماعی در هند بالا است و تأثیر مثبت بر افزایش نشاط شهروندان می‌گذارد.

همان‌طور که مشاهده می‌شود، در تحقیقات داخلی مقوله نشاط، خصوصاً در حوزه شهری و شهروندی، مورد کم‌توجهی قرار گرفته است، که در این پژوهش به مطالعه آن خواهیم پرداخت.

چارچوب نظری

دیدگاه ستیز ارزشی و انتقادی

پژوهشی با عنوان "تبیین جامعه‌شناختی تعاملات همسایگی و تاثیر آن بر احساس نشاط اجتماعی شهروندان شهر همدان"، توسط (خطیبی، ۱۳۹۶)، با هدف بررسی تعاملات همسایگی و تاثیر آن بر نشاط اجتماعی شهروندان در شهر همدان انجام شده است. نتایج حاکی از آن است که بین زنان و مردان در تعاملات همسایگی تفاوت معناداری نیست، اما در احساس نشاط اجتماعی تفاوت معنادار است.

پژوهشی با عنوان "عوامل موثر در بهبود نشاط اجتماعی از دیدگاه روستاییان مطالعه موردی: شهرستان اردبیل"، توسط (حیدری‌ساریان و یاری‌حصار، ۱۳۹۶)، با هدف بررسی عوامل بهبود نشاط اجتماعی انجام شده است. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسشنامه می‌باشد که با استفاده از تحلیل عاملی، چهار بُعد «مطلوبیت و مقبولیت اجتماعی»، «نشاط اقتصادی و حاکمیت فضای امیدواری»، «بهداشت روانی و ارتقای میزان برخورداری» و «بهریستی اجتماعی و تعلقات مذهبی» را اثرگذار بر نشاط دانسته است.

پژوهشی با عنوان "بررسی میزان و عوامل فرهنگی - اجتماعی مرتبط با نشاط اجتماعی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه یزد)"، توسط (حاجی‌زاده میمندی و ترکان، ۱۳۹۴) انجام شده است. طبق نتایج بین میزان نشاط اجتماعی و تمامی متغیرهای مستقل (دین‌داری، بهره‌مندی از وسایل ارتباط جمعی، امید به آینده) رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد.

پژوهشی با عنوان "بررسی عوامل اجتماعی موثر بر میزان نشاط در استان خوزستان"، توسط (رضادوست و همکارانش، ۱۳۹۳)، با هدف بررسی میزان نشاط و عوامل اجتماعی موثر بر آن انجام شده است. طبق نتایج میزان نشاط ۱۹/۵ درصد از میزان نشاط بالایی برخوردارند، هم‌چنین ۷۸/۶ درصد از نیز دارای میزان

نظریه‌ی امید^۹

از نظر اسنایدر بنیان‌گذار این نظریه، امید عبارت است از ظرفیت ادراک شده برای تولید مسیرهایی به سمت هدف‌های مطلوب و انگیزه‌ی ادارک شده برای حرکت در این مسیرها (اسنایدر، ۲۰۰۰). اسنایدر امید را سازه‌ای شامل دو بعد دانسته؛ یکی توانایی طراحی گذرگاه‌هایی به سوی هدف‌های مطلوب با وجود موانع و دیگری توانایی ایجاد انگیزه برای شروع و تداوم حرکت در این گذرگاه‌ها (کار، ۱۳۸۵). طبق این نظریه، امید یک هیجان انفعالی نیست که تنها در لحظه‌های تاریک زندگی پدیدار شود؛ بلکه فرایندی شناختی است که افراد به وسیله‌ی آن، به صورت فعال، برای دست یافتن به هدف‌هایشان تلاش می‌کنند (پرچم و همکاران، ۱۳۹۲). بنابر این انسان‌ها اهدافی را برای خود مشخص کنند و تا زمانی که به اهداف خود نرسند، نشاط به دست نخواهند آورد.

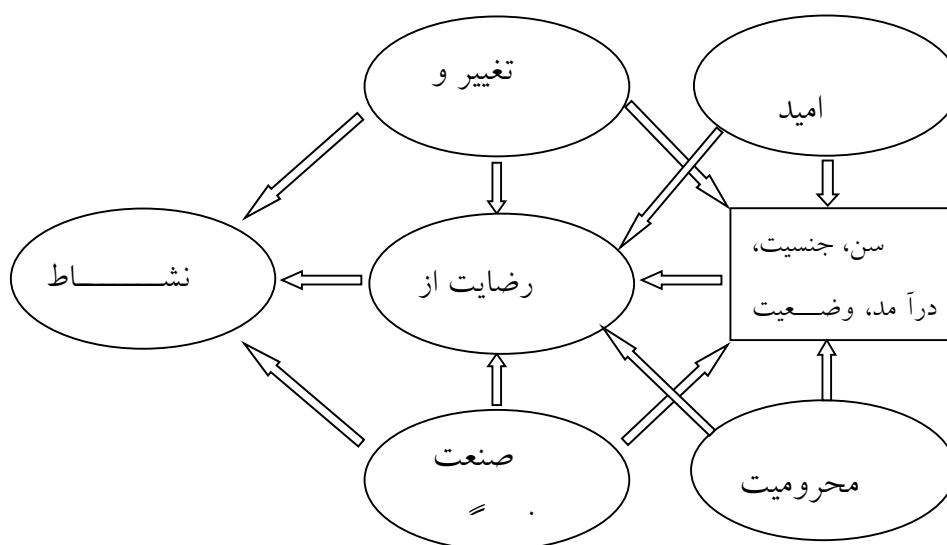
نظریه محرومیت نسبی

براساس این دیدگاه انسان‌ها عموماً به مقایسه‌ی خود با دیگران می‌پردازند و در این رابطه وقتی احساس فقر و بی‌عدالتی می‌کنند، واکنش‌های شدید عاطفی (مانند تعویض شغل، کارشکنی، خودکشی و ...) انجام می‌دهند و وقتی این احساس به اعلی درجه خود برسد به احساس تضاد اجتماعی می‌انجامد و تعارضات شدیدی را در پی دارد. براساس این دیدگاه، فرد به مقایسه خود با افراد دیگر و گروه مرجع دست می‌زند و دوست دارد که شرایط مشابه با آنها را داشته باشد و اگر در نتیجه مقایسه برای فرد چنین پنداشتی بروز نماید که براساس میزان سرمایه‌گذاری و تلاش، پاداش و نتیجه‌ای که عایدش شده در مقایسه با دیگران عادلانه و منصفانه نیست، دچار احساس محرومیت نسبی گردیده و این امر باعث بروز نارضایتی و احساس کسالت و عدم نشاط در دو سطح فردی و اجتماعی می‌گردد (شهیدیان، ۱۳۹۵).

در این دیدگاه، انسان ناچار به تبعیت ارزش‌ها و هنجارهای گروهی است که به خاطر اقتدار سیاسی و نظامی بر جامعه حکمرانی می‌کند، بنابراین انسان امروز، انسان از خودبیگانه است و در این نظام قوه ابتکار و استعدادهایش خشکیده است (معیدفر، ۱۳۹۰). نظریه پردازان انتقادی، انتقادات مهمی را بر آن چه که «صنعت فرهنگ» می‌نامند، وارد آورده‌اند. صنعت فرهنگ^۸، «فرهنگ هدایت‌شده، غیرخودجوش، شی‌انگارانه و جعلی است (ریتزر و گودمن، ۱۳۹۰). از این رو فقدان شادی و نشاط در جامعه وضعیتی است که افراد به خاطر عدم یگانگی با ارزش‌ها و هنجارهای رایج جامعه پیدا کرده‌اند و مسائل و بحرآنهای اجتماعی عصر حاضر می‌تواند نتیجه از خودبیگانگی جمعیت کثیری باشد که بین خود و ارزش‌های موجود تناسبی نمی‌بینند و هرگونه تعرض، هنجارشکنی و نافرمانی را بر جامعه روا می‌دارند (معیدفر، ۱۳۹۰).

دیدگاه برچسب‌زنی

پیش‌فرض اساسی نظریه برچسب‌زنی این است که اساس و مبنای انحراف اجتماعی تعریفی است که جامعه از برخی از رفتارهای انسان دارد (احمدی، ۱۳۸۹). در این دیدگاه گفته می‌شود که هر گروهی می‌تواند با ارجاع به ارزش‌های خود چیزهایی را در گروه‌های دیگر به عنوان مشکل یا مسأله معرفی کند، حال آن‌که ممکن است از نگاه گروه‌های دیگر، چنین چیزهایی هرگز مسأله تصور نشوند. در این دیدگاه، اعتقاد بر این است که ما بسیاری از رفتارها را با زدن برچسب جرم یا مسأله اجتماعی حادثتر می‌کنیم، حال آن‌که اولاً ممکن است این برچسب‌ها درست نباشند، ثانیاً با زدن این برچسب‌ها نه تنها به حل مسأله کمک نکرده‌ایم، بلکه در گسترش و اشاعه آن نیز قدم برداشته‌ایم (معیدفر، ۱۳۹۰).

نمودار ۱- مدل نظری پژوهش

روش پژوهش

اعتبار ابزار سنجش^{۱۱} از اعتبار صوری استفاده شد. بدین منظور که سؤالات در اختیار کارشناسان و متخصصان قرار گرفته و با توجه به بررسی آنان و جرح و تعدیل گویه‌ها، از اعتبار و درستی آنچه را که باید سنجیده خواهد شد، اطمینان حاصل کرد. یکی از راه‌های ساده برای پایایی^{۱۲}، روش همسانی درونی آلفای کرونباخ است، که اگر میزان آن مورد قبول باشد، نشان می‌دهد که از دقت کافی برای اندازه‌گیری برخوردارند. در این بین آنچه استاندارد بودن پرسشنامه را تأیید می‌کند، تأیید اعتبار آن از سوی داوران و متخصصین است.

یافته‌های پژوهش

این تحقیق از روش کمی و مقطعی و مبتنی بر تحقیق پیمایشی است و واحد تحلیل آن در سطح خرد است. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق ساخته است. گویه‌ها در این پرسشنامه براساس طیف لیکرت طراحی شده است. برای پردازش و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار spss و از آزمون T استفاده شده است. جامعه‌ی آماری پژوهش را افراد ۱۸ تا ۶۵ سال (از قشر جوان تا قشر میان‌سال اعم از زن و مرد) که در زمستان سال ۱۳۹۶ در شهر همدان ساکن بوده‌اند، تشکیل داده است که براساس سرشماری نفوس و مسکن^{۱۰} سال ۱۳۹۵ برابر با ۳۷۹۶۰۳ نفر است، که بر اساس فرمول کوکران از ۳۸۴ نفر به‌عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند و به صورت تصادفی اطلاعات از آنها گردآوری شد. برای تعیین میزان

جدول ۱- توزیع درصد پاسخ‌گویان به تفکیک وضعیت تأهل

نام متغیر	طبقات	فراوانی	درصد
وضعیت تأهل	مجرد	۸۷	۲۲/۷
	متأهل	۲۹۴	۷۶/۶
	سایر	۳	۸/۰
جمع		۳۸۴	۱۰۰

جدول نشان می‌دهد، ۲۲/۷ درصد پاسخ‌گویان را افراد دیگری داشتند. در واقع بیشتر جامعه آماری پژوهش را مجرد و ۷۶/۶ درصد افراد متأهل و ۳ درصد شرایط تأهل افراد متأهل تشکیل می‌دهند.

جدول ۲- توزیع درصد پاسخ‌گویان به تفکیک تحصیلات

نام متغیر	طبقات	فراوانی	درصد
تحصیلات	ابتدایی	۲	۵/۰
	راهنمایی	۱۸	۴/۷
	دیپلم	۱۱۹	۳۱/۰
	فوق‌دیپلم	۷۶	۱۹/۸
	لیسانس	۹۷	۲۵/۳
	فوق‌لیسانس	۶۸	۱۷/۷
	دکتری	۳	۸/۰
	حوزوی	۱	۳/۰
جمع		۳۸۴	۱۰۰

با توجه به جدول، ۵ درصد از پاسخ‌گویان دارای تحصیلات ابتدایی، ۴/۷ درصد تحصیلات راهنمایی، ۳۱ درصد تحصیلات دیپلم که بیشترین افراد مشارکت‌کننده در پژوهش در این طبقه قرار داشتند، ۱۹/۸ درصد تحصیلات فوق‌دیپلم، ۲۵/۳ درصد تحصیلات لیسانس، ۱۷/۷ درصد تحصیلات فوق‌لیسانس، ۸ درصد تحصیلات دکتری و ۳ درصد دارای تحصیلات حوزوی بودند.

جدول ۳- توزیع درصد پاسخ‌گویان به تفکیک قومیت

نام متغیر	طبقات	فراوانی	درصد
قومیت	فارس	۲۵۹	۶۷/۴
	ترک	۸۴	۲۱/۹
	کرد	۲۶	۶/۸
	لر	۱۰	۲/۶
	لک	۵	۱/۳
جمع		۳۸۴	۱۰۰

از نظر قومیت، ۶۷/۴ درصد شهروندان مشارکت‌کننده از نظر قومیت، ۶۷/۴ درصد شهروندان مشارکت‌کننده در پژوهش فارس، ۲۱/۹ درصد ترک، ۶/۸ درصد کرد، ۲/۶ درصد لر و ۱/۳ درصد لک بودند.

جدول ۴- توزیع درصد پاسخ‌گویان به تفکیک وضعیت اشتغال

نام متغیر	طبقات	فراوانی	درصد
وضعیت اشتغال	شاغل	۲۴۴	۶۳/۵
	غیرشاغل	۱۴۰	۳۶/۵
جمع		۳۸۴	۱۰۰

طبق جدول بالا، ۲۴۴ نفر پاسخ‌گویان برابر با ۶۳/۵ درصد ۳۶/۵ درصد آنان را افراد غیرشاغل تشکیل داده‌اند. را افراد شاغل تشکیل می‌دهند و ۱۴۰ نفر پاسخ‌گویان برابر با

جدول ۵- توزیع درصد پاسخ‌گویان به تفکیک رضایت از متغیرهای اقتصادی

نام متغیر	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		جمع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
سرانه درآمد	۷۰	۱۸/۲	۱۴۶	۳۸/۰	۱۳۰	۳۳/۹	۳۱	۸/۱	۷	۱/۸	۳۸۴	۱۰۰
احساس محرومیت اجتماع	۵۳	۱۳/۸	۱۱۵	۲۹/۹	۱۵۶	۴۰/۶	۵۳	۱۳/۸	۷	۱/۸	۳۸۴	۱۰۰
میزان قدرت خرید	۴۳	۱۱/۲	۹۶	۲۵/۰	۱۹۵	۵۰/۸	۴۸	۱۲/۵	۲	۵/۰	۳۸۴	۱۰۰
مسکن	۲۹	۷/۶	۶۰	۱۵/۶	۱۷۳	۴۵/۱	۹۵	۲۴/۷	۲۷	۷/۰	۳۸۴	۱۰۰
لوازم خانگی	۵	۱/۳	۲۴	۶/۳	۱۷۲	۴۴/۸	۱۳۸	۳۵/۹	۴۵	۱۱/۷	۳۸۴	۱۰۰

از شهروندان درخصوص میزان رضایت از سرانه درآمد آنان پرسیده شد، ۵۶/۲ درصد افراد رضایت کم و خیلی کم داشتند، ۳۳/۹ درصد رضایت خود را در حد متوسط اعلام کردند و فقط ۹/۹ درصد از سرانه درآمد خود ابراز رضایت در حد زیاد و خیلی زیاد داشتند. همچنین ۳۶/۲ درصد شهروندان از میزان قدرت خرید خود رضایت کم و خیلی کم داشتند، ۵۰/۸ درصد رضایت‌شان در حد متوسط بود، ۱۷/۵ درصد رضایت زیاد و خیلی زیاد داشتند. رضایت از مسکن ۲۳/۲ درصد پاسخ‌گویان کم و

خیلی کم است، ۴۵/۱ درصد آنان رضایت متوسط و ۳۱/۷ درصد پاسخ‌گویان رضایت زیاد و خیلی زیاد داشتند. درخصوص رضایت از لوازم خانگی، ۷/۶ درصد پاسخ‌گویان رضایت کم و خیلی کم، ۴۴/۸ درصد رضایت متوسط، ۴۷/۶ درصد رضایت زیاد و خیلی زیاد داشتند. درخصوص احساس محرومیت اجتماعی، ۴۳/۷ درصد پاسخ‌گویان در حد کم و خیلی کم احساس محرومیت داشتند، ۴۰/۶ درصد متوسط و ۱۵/۶ درصد احساس محرومیت اجتماعی بالایی داشتند.

جدول ۶- توزیع درصد پاسخ‌گویان به تفکیک هر یک از متغیرهای فرهنگی - مذهبی

نام متغیر	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		جمع	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی
شرکت در نماز جمعه	۴۱/۹	۱۶۱	۲۹/۷	۷۱	۱۸/۵	۳۰	۷/۸	۸	۲/۱	۳۸۴	۱۰۰	
شناخت موسیقی‌های محلی	۲۱/۴	۸۲	۴۱/۴	۱۰۵	۲۷/۳	۲۹	۷/۶	۹	۲/۳	۳۸۴	۱۰۰	
آگاهی از جشنواره‌های محلی	۱۸/۲	۷۰	۳۶/۲	۱۱۹	۳۱/۰	۴۰	۱۰/۴	۱۶	۴/۲	۳۸۴	۱۰۰	
استفاده از لباس‌های سنتی و ایرانی	۲۲/۱	۸۵	۳۷/۲	۹۵	۲۴/۷	۴۴	۱۱/۵	۱۷	۴/۴	۳۸۴	۱۰۰	
شرکت در نماز جماعت	۱۸/۸	۷۲	۳۰/۲	۱۱۰	۲۸/۶	۷۱	۱۸/۵	۱۵	۳/۹	۳۸۴	۱۰۰	
مشارکت در فعالیت‌های مذهبی	۱۶/۴	۶۳	۱۸/۰	۱۶۶	۴۳/۲	۵۵	۱۴/۳	۳۱	۸/۱	۳۸۴	۱۰۰	
شناخت هنرمندان بزرگ	۹/۴	۳۶	۳۳/۹	۱۲۹	۴۴/۰	۳۳	۸/۶	۱۶	۴/۲	۳۸۴	۱۰۰	
شناخت شعرا بزرگ	۹/۴	۳۶	۳۱/۵	۱۲۱	۴۳/۲	۴۱	۱۰/۷	۲۰	۵/۲	۳۸۴	۱۰۰	
آشنایی با افسانه‌ها و داستانهای محلی	۱۴/۶	۵۶	۳۳/۶	۱۲۹	۴۳/۵	۲۰	۵/۲	۱۲	۳/۱	۳۸۴	۱۰۰	
مشارکت در فعالیت‌های فرهنگی	۱۲/۸	۴۹	۲۷/۱	۱۰۴	۴۱/۷	۶۰	۱۵/۶	۱۱	۲/۹	۳۸۴	۱۰۰	
میزان مراکز فرهنگی	۱۰/۲	۳۹	۲۹/۴	۱۱۳	۵۰/۳	۲۷	۷/۰	۱۲	۳/۱	۳۸۴	۱۰۰	
دسترسی به مراکز فرهنگی	۷/۳	۲۸	۳۴/۴	۱۳۲	۵۰/۳	۲۳	۶/۰	۸	۲/۱	۳۸۴	۱۰۰	
شرکت در مراسم دعا	۱۴/۸	۵۷	۱۲/۸	۴۹	۴۳/۸	۹۳	۲۴/۲	۱۷	۴/۴	۳۸۴	۱۰۰	

آشنایی با رخدادهای فرهنگی	۳۷	۹/۶	۷۵	۱۹/۵	۱۸۲	۴۷/۴	۷۲	۱۸/۸	۱۸	۴/۷	۳۸۴	۱۰۰
میزان مذهبی مراکز	۲۱	۵/۵	۲	۵/۰	۱۶۰	۴۱/۷	۱۵۲	۳۹/۶	۴۹	۱۲/۸	۳۸۴	۱۰۰
آشنایی با هنرهای سنتی و صنایع دستی همدان	۲۹	۷/۶	۶۰	۱۵/۶	۱۷۲	۴۴/۸	۸۶	۲۲/۴	۳۷	۹/۶	۳۸۴	۱۰۰
آشنایی با سوگواره‌های مذهبی	۵	۱/۳	۴۳	۱۱/۲	۱۲۰	۳۱/۳	۱۰۸	۲۸/۱	۱۰۸	۲۸/۱	۳۸۴	۱۰۰
آشنایی با اعیاد مذهبی	۶	۱/۶	۵۲	۱۳/۵	۱۳۰	۳۳/۹	۱۳۵	۳۵/۲	۶۱	۱۵/۹	۳۸۴	۱۰۰
دسترسی به مراکز مذهبی	۴	۱/۰	۱۶	۴/۲	۱۴۶	۳۸/۰	۱۶۴	۴۲/۷	۵۴	۱۴/۱	۳۸۴	۱۰۰
خواندن نمازهای یومیه	۲۸	۷/۳	۱۸	۴/۷	۳۹	۱۰/۲	۷۴	۱۹/۳	۲۲۵	۵۸/۶	۳۸۴	۱۰۰

در خصوص فعالیت‌ها و اطلاعات فرهنگی، پاسخ‌گویان دانش کافی نداشتند. به صورتی که در خصوص شناخت موسیقی‌های محلی فقط ۹/۹ درصد زیاد و خیلی زیاد شناخت دارند، ۱۲/۸ درصد به هنرمندان بزرگ شهر همدان و ۱۷/۷ درصد به شعرای بزرگ شهر و ۸/۳ درصد با افسانه‌های محلی و داستان‌های عامیانه و ۲۳/۵ درصد با رخدادهای بزرگ و ۳۲ درصد با هنرهای سنتی و صنایع دستی شهر همدان، در حد بالا شناخت داشتند. در خصوص آگاهی از جشنواره‌های محلی همدان، تنها ۱۴/۶ درصد پاسخ‌گویان در حد زیاد و خیلی زیاد شناخت داشتند. همچنین شهروندان همدانی علاقه‌ای به استفاده از لباس‌های سنتی و ایرانی نداشتند و تنها ۱۵/۹ درصد شهروندان زیاد تمایل به استفاده از این لباس‌ها داشتند. پاسخ‌گویان نارضایتی بسیاری از ناکافی بودن مراکز فرهنگی در شهر همدان و همچنین میزان دسترسی به این مراکز در این شهر داشتند. به صورتی که تنها ۷/۱ درصد شهروندان از میزان مراکز فرهنگی در شهر همدان

در خصوص میزان مشارکت شهروندان در فعالیت‌های فرهنگی و مذهبی از آنان سوالات متفاوتی پرسیده شد. طبق جدول بیشترین مشارکت شهروندان در حوزه مذهبی بود. بدین صورت که آنان از میزان مراکز مذهبی (۴۲/۴ درصد در حد بالا) و میزان دسترسی به مراکز مذهبی (۵۶/۸ درصد) رضایت داشته و در فعالیت‌های مذهبی مشارکت خوبی داشتند. بدین صورت که ۷۹/۳ درصد شهروندان، نماز یومیه خود را به صورت روزانه می‌خوانند، ۲۲/۴ درصد شهروندان در حد زیاد و خیلی زیاد در فعالیت‌های مذهبی و ۲۸/۶ درصد در مراسم دعا شرکت دارند. تنها فعالیت مذهبی که شهروندان در حد کم و خیلی کم مشارکت داشتند، شرکت در نماز جماعت و نماز جمعه است، به صورتی که فقط ۲۲/۴ درصد شهروندان در نماز جماعت و ۹/۹ درصد پاسخ‌گویان در حد زیاد و خیلی زیاد در نماز جمعه شرکت می‌کنند. اما میزان آشنایی شهروندان (۵۶/۲ درصد) با اعیاد و سوگواری‌های مذهبی بالا است.

در حد بالا رضایت داشتند و ۸/۱ درصد از میزان دسترسی به مراکز فرهنگی رضایت بالای خود را بیان کردند و تنها ۱۸/۵ درصد شهروندان در حد زیاد و خیلی زیاد در فعالیت‌های فرهنگی شهر همدان مشارکت داشتند.

جدول ۷- توزیع درصد پاسخ‌گویان به تفکیک هر یک از متغیرهای گذران اوقات فراغت

نام متغیر	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		جمع	
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
کارهای داوطلبانه	۲۰/۳	۷۸	۳۵/۴	۱۳۶	۱۴۰	۳۶/۵	۲۸	۷/۳	۲	۵	۳۸۴	۱۰۰
رفتن مکانهای تاریخی	۲۲/۴	۸۶	۲۳/۷	۹۱	۱۳۱	۳۴/۱	۷۵	۱۹/۵	۱	۳	۳۸۴	۱۰۰
بودن در کنار دوستان	۱۶/۱	۶۲	۲۹/۴	۱۱۳	۱۲۶	۳۲/۸	۶۷	۱۷/۴	۱۶	۴/۲	۳۸۴	۱۰۰
مطالعه	۱۹	۷۳	۳۰/۷	۱۱۸	۱۳۵	۳۵/۲	۵۴	۱۴/۱	۴	۱	۳۸۴	۱۰۰
پیاده‌روی	۱۵/۶	۶۰	۲۱/۴	۸۲	۱۴۶	۳۸/۰	۸۲	۲۱/۴	۱۴	۳/۶	۳۸۴	۱۰۰
شبکه‌های مجازی	۱۳	۵۰	۱۹/۳	۷۴	۱۳۹	۳۶/۲	۷۱	۱۸/۵	۵۰	۱۳	۳۸۴	۱۰۰
مشاهده تلویزیون	۱۱/۷	۴۵	۱۵/۴	۵۹	۱۷۶	۴۵/۸	۹۵	۲۴/۷	۷	۱/۸	۳۸۴	۱۰۰
رفتن مکانهای تفریحی	۵/۲	۲۰	۱۸/۰	۶۹	۱۶۹	۴۴/۰	۱۰۷	۲۷/۹	۱۹	۴/۹	۳۸۴	۱۰۰
صحبت و تفریح با خانواده	۲/۱	۸	۶/۳	۲۴	۱۳۵	۳۵/۲	۱۷۹	۴۶/۶	۳۸	۹/۹	۳۸۴	۱۰۰

مشاهده تلویزیون از فعالیت‌هایی است که ۲۶/۵ درصد شهروندان زیاد و خیلی زیاد، ۴۵/۸ درصد متوسط و ۲۷/۱ درصد کم و خیلی کم اوقات فراغت خود را با آن سپری می‌کنند. هم‌چنین ۳۱/۵ درصد شهروندان زیاد و خیلی زیاد، ۳۶/۲ درصد متوسط و ۳۲/۳ درصد زمان کم و خیلی کمی را در شبکه‌های مجازی سپری می‌کنند. ۲۵ درصد شهروندان همدانی زیاد و خیلی زیاد، ۳۸ درصد متوسط و ۳۷ درصد کم و خیلی کم به پیاده‌روی می‌روند. یکی از مهم‌ترین فعالیت‌های فرهنگی که هر شهروندی

در خصوص فعالیت‌های فراغتی شهروندان از آنان پرسیده شد. از جمله فعالیت‌هایی که شهروندان بیشتر اوقات فراغت خود را در آن سپری می‌کردند، صحبت کردن و تفریح با خانواده بود که ۵۵/۹ درصد پاسخ‌گویان در حد زیاد و خیلی زیاد، ۳۵/۲ درصد متوسط و ۸/۴ درصد کم و خیلی کم زمان را به تفریح و صحبت در کنار خانواده می‌گذرانند. فعالیت دیگر رفتن به مکانهای تفریحی است، ۳۲/۸ درصد زیاد و خیلی زیاد، ۴۴ درصد متوسط و ۲۳/۲ درصد کم و خیلی کم در این مکانها اوقات فراغت خود را سپری می‌کردند.

باید به آن بپردازد، مطالعه است که تنها ۱۵/۱ درصد پاسخ‌گویان زیاد و خیلی زیاد مطالعه داشتند، ۳۵/۲ درصد متوسط و ۴۹/۷ درصد کم و خیلی کم مطالعه می‌کردند. از دیگر فعالیت‌های فراغتی شهروندان همدانی، بودن در کنار دوستان است که ۲۱/۶ درصد زیاد و خیلی زیاد، ۳۲/۸ درصد متوسط و ۴۵/۵ درصد کم و خیلی کم فراغت خود را در کنار دوستان خود سپری می‌کنند. رفتن به مکانهای تاریخی نیز یکی دیگر از فعالیت‌های فراغتی شهروندان است که ۲۲/۵ درصد زیاد و خیلی زیاد به مکانهای تاریخی برای فراغت می‌روند، ۳۴/۱ درصد متوسط و ۴۶/۱ درصد کم و خیلی کم به این فعالیت می‌پردازند. فعالیت فراغتی که شهروندان تمایل کمی به انجام آن داشتند شرکت در کارهای داوطلبانه است، به صورتی که ۵۵/۷ درصد بیان کردند کم و خیلی کم تمایل به انجام این کار دارند، ۳۶/۵ درصد متوسط و ۱۲/۳ درصد شهروندان زیاد و خیلی زیاد علاقه‌مند به شرکت در کارهای داوطلبانه بودند.

جدول ۸- توزیع درصد پاسخ‌گویان به تفکیک هر یک از متغیرهای سفر

نام متغیر	خیر		بله		جمع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
شهر تاریخی	۱۷۱	۴۴/۵	۲۱۳	۵۵/۵	۳۸۴	۱۰۰
شهر طبیعی	۲۲۲	۵۷/۸	۱۶۲	۴۲/۲	۳۸۴	۱۰۰
سفر علمی	۳۶۱	۹۴/۰	۲۳	۶/۰	۳۸۴	۱۰۰
شهر تفریحی	۱۳۵	۳۵/۲	۲۴۹	۶۴/۸	۳۸۴	۱۰۰
شهر زیارتی	۱۹۴	۵۰/۵	۱۹۰	۴۹/۵	۳۸۴	۱۰۰
سفر خرید	۳۴۸	۹۰/۶	۳۶	۹/۴	۳۸۴	۱۰۰

طبق جدول شماره ۸، بیشترین علاقه شهروندان همدانی برای مسافرت به ترتیب عبارت‌اند از: شهرهای تفریحی (۶۴/۸ درصد)، شهر تاریخی (۵۵/۵ درصد)، شهر زیارتی (۴۹/۵ درصد) مناسب برای خرید (۹/۴ درصد) و در نهایت ۶ درصد برای علم و تحصیل به مسافرت می‌روند.

جدول ۹- توزیع درصد پاسخ‌گویان به تفکیک میزان رضایت از متغیرهای محیط‌زیست

نام متغیر	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		جمع	
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد
توسعه زیرساخت‌های شهری	۸۱	۲۱/۱	۱۶۹	۴۴/۰	۱۱۷	۳۰/۵	۱۷	۴/۴	-	-	۳۸۴	۱۰۰
رنگ‌بندی و گرافیک شهری	۸۸	۲۲/۹	۱۶۴	۴۲/۷	۱۱۹	۳۱/۰	۷	۱/۸	۶	۱/۶	۳۸۴	۱۰۰
حفظ مکانهای تفریحی	۶۹	۱۸/۰	۱۶۹	۴۴/۰	۱۱۹	۳۱/۰	۱۴	۳/۶	۱۳	۳/۴	۳۸۴	۱۰۰

۱۰۰	۳۸۴	۱/۶	۶	۱۹/۳	۷۴	۲۹/۲	۱۱۲	۳۵/۷	۱۳۷	۱۴/۳	۵۵	میزان گردشگران داخلی
۱۰۰	۳۸۴	-	-	۴/۹	۱۹	۴۴/۰	۱۶۹	۳۹/۳	۱۵۱	۱۱/۷	۴۵	آلودگی هوا
۱۰۰	۳۸۴	۴,۴	۱۷	۸/۹	۳۴	۴۵/۸	۱۷۶	۲۶/۰	۱۰۰	۱۴/۸	۵۷	حفظ بناهای تاریخی شهر
۱۰۰	۳۸۴	۶/۵	۲۵	۱۴/۱	۵۴	۴۰/۶	۱۵۶	۳۲/۰	۱۲۳	۶/۸	۲۶	میزان پیاده‌روها
۱۰۰	۳۸۴	۰/۸	۳	۴/۲	۱۶	۳۲/۶	۱۲۵	۳۴/۱	۱۳۱	۲۸/۴	۱۰۹	برآورد نشاط شهری شهر
۱۰۰	۳۸۴	-	-	۱۲/۵	۴۸	۵۲/۱	۲۰۰	۳۱/۰	۱۱۹	۴/۴	۱۷	زیبایی فضای شهری
۱۰۰	۳۸۴	۱/۶	۶	۵/۵	۲۱	۳۲/۰	۱۲۳	۳۰/۵	۱۱۷	۳۰/۵	۱۱۷	بلندی ساختمان
۱۰۰	۳۸۴	-	-	۱۲/۸	۴۹	۴۴/۰	۱۶۹	۳۱/۸	۱۲۲	۱۱/۵	۴۴	میزان فضای سبز
۱۰۰	۳۸۴	۱/۰	۴	۱۴/۳	۵۵	۴۶/۹	۱۸۰	۲۷/۹	۱۰۷	۹/۹	۳۸	دفع زباله
۱۰۰	۳۸۴	-	-	۵/۲	۲۰	۴۷/۹	۱۸۴	۳۳/۹	۱۳۰	۱۳/۰	۵۰	حفاظت محیط‌زیست
۱۰۰	۳۸۴	۷/۰	۲۷	۲۳/۴	۹۰	۴۰/۴	۱۵۵	۲۴/۷	۹۵	۴/۴	۱۷	دسترسی به فضای سبز
۱۰۰	۳۸۴	۹/۹	۳۸	۳۰/۲	۱۱۶	۴۲/۴	۱۶۳	۱۳/۸	۵۳	۳/۶	۱۴	میزان مکانهای تفریحی و گردشگری شهر
۱۰۰	۳۸۴	۵/۷	۲۲	۲۵/۸	۹۹	۵۹/۴	۲۲۸	۷/۰	۲۷	۲/۱	۸	تراکم جمعیت
۱۰۰	۳۸۴	۲/۱	۸	۲۳/۴	۹۰	۵۵/۵	۲۱۳	۱۴/۶	۵۶	۴/۴	۱۷	تراکم ترافیک
۱۰۰	۳۸۴	۱۴/۳	۵۵	۴۰/۹	۱۵۷	۳۶/۵	۱۴۰	۳/۱	۱۲	۵/۲	۲۰	تلاش در حفظ محیط‌زیست
۱۰۰	۳۸۴	۱۴/۳	۵۵	۳۵/۹	۱۳۸	۳۳/۳	۱۲۸	۱۲/۲	۴۷	۴/۲	۱۶	برخورداری از آب سالم
۱۰۰	۳۸۴	۶/۳	۲۴	۴۰/۹	۱۵۷	۳۵/۷	۱۳۷	۱۶/۱	۶۲	۱/۰	۴	تخریب زیست‌محیطی (سروصدا)
۱۰۰	۳۸۴	۱۶/۹	۶۵	۳۵/۴	۱۳۶	۳۲/۳	۱۲۴	۱۳/۳	۵۱	۲/۱	۸	آلودگی بصری و فیزیکی
۱۰۰	۳۸۴	۲۲/۹	۸۸	۵۰/۵	۱۹۴	۲۰/۳	۷۸	۶/۳	۲۴	-	-	میزان مکانهای تاریخی

یافته‌های جدول شماره (۹)، حاکی از آن است که رضایت از محیط‌زیست در حد متوسط به پایین است، زیرا اکثر شهروندان از توسعه زیرساخت‌های شهری، رنگ‌بندی و گرافیک شهری، تلاش مسئولین برای حفظ بناهای تاریخی و تفریحی، میزان‌گردشگران داخلی، آلودگی هوا، میزان پیاده‌روها، نشاط شهری، زیبایی فضای شهری، میزان بلندی ساختمان‌ها، میزان فضای شهر، نحوه جمع‌آوری و دفع زباله، رضایت از حفاظت محیط‌زیست در حد کم و متوسط به

پایین، رضایت داشتند. رضایت آنان نیز درخصوص میزان مکان‌های تفریحی و گردشگری شهر، تراکم جمعیت، تراکم ترافیک در حد متوسط قرار دارد. اما آنان معتقد بودند که در حفظ محیط‌زیست تلاش می‌کنند و هم‌چنین از آب سالم برخوردار هستند. هم‌چنین آنان بیان کردند که آلودگی صوتی و تصویری در شهر کم است و در این خصوص رضایت زیادی را بیان داشته‌اند.

جدول ۱۰- توزیع درصد پاسخ‌گویان به تفکیک رضایت از متغیرهای سیاسی

نام متغیر	خیلی کم		کم		متوسط		زیاد		خیلی زیاد		جمع
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
اعتماد به دولت	۱۴۲	۳۷/۰	۱۱۰	۲۸/۶	۱۱۹	۳۱/۰	۸	۲/۱	۵	۱/۳	۳۸۴
تأمین اشتغال	۲۱۳	۵۵/۵	۱۰۴	۲۷/۱	۴۹	۱۲/۸	۱۳	۳/۴	۵	۱/۳	۳۸۴
گرایش به یک حزب	۱۷۲	۴۴/۸	۸۷	۲۲/۷	۹۴	۲۴/۵	۲۵	۶/۵	۶	۱/۶	۳۸۴
برابری در پرداخت حقوق	۱۹۸	۵۱/۶	۱۰۵	۲۷/۳	۶۵	۱۶/۹	۱۲	۳/۱	۴	۱/۰	۳۸۴
آزادی بیان	۱۱۶	۳۰/۲	۸۰	۲۰/۸	۱۵۶	۴۰/۶	۲۲	۵/۷	۱۰	۲/۶	۳۸۴
برابری جنسیتی	۸۵	۲۲/۱	۱۰۵	۲۷/۳	۱۵۶	۴۰/۶	۳۴	۸/۹	۴	۱/۰	۳۸۴
عملکرد سازمانهای دولتی	۵۰	۱۳/۰	۱۷۰	۴۴/۳	۱۴۷	۳۸/۳	۱۷	۴/۴	-	-	۳۸۴
برابری قومیتی	۶۵	۱۶/۹	۱۰۲	۲۶/۶	۱۶۱	۴۱/۹	۵۶	۱۴/۶	-	-	۳۸۴
احساس تعلق به جامعه	۴۰	۱۰/۴	۱۰۵	۲۷/۳	۱۶۷	۴۳/۵	۶۹	۱۸/۰	۳	۰/۸	۳۸۴
دسترسی برابر به خدمات عمومی	۴۲	۱۰/۹	۱۰۷	۲۷/۹	۱۸۹	۴۹/۲	۳۴	۸/۹	۱۲	۳/۱	۳۸۴
مشارکت در انتخابات	۱۹	۴/۹	۲۹	۷/۶	۱۴۶	۳۸/۰	۱۲۵	۳۲/۶	۶۵	۱۶/۹	۳۸۴
وجود تبعیض	۴۵	۱۱/۷	۷۹	۲۰/۶	۷۲	۱۸/۸	۱۱۰	۲۸/۶	۷۸	۲۰/۳	۳۸۴
فساد اداری	۲۷	۷/۰	۵۶	۱۴/۶	۹۷	۲۵/۳	۱۲۵	۳۲/۶	۷۹	۲۰/۶	۳۸۴

همچنین در خصوص دسترسی برابر به خدمات عمومی تنها ۱۲ درصد مشارکت‌کنندگان اعلام رضایت داشتند و وجود تبعیض را در جامعه زیاد بیان کرده‌اند. اما گرایش‌های حزبی در شهروندان همدانی کم بود. به صورتی که ۶۷/۵ درصد از افراد در حد کم و خیلی کم به یک حزب خاص گرایش داشتند. میزان مشارکت افراد در انتخابات متوسط به بالا (۸۶/۹ درصد) بیان شده است. به طور کلی تنها ۱۸/۸ درصد شهروندان همدانی احساس تعلق نسبت به جامعه داشتند.

ارتباط سن و نشاط شهروندی

نتایج جدول شماره ۱۰ نشان می‌دهد، نشاط شهروندی در بعد سیاسی وجود ندارد. بدین صورت که ۳/۴ درصد شهروندان به دولت اعتماد زیاد و خیلی زیاد داشتند. ۴/۷ درصد از تأمین اشتغال زیاد و خیلی زیاد رضایت داشتند. ۴/۱ درصد افراد از پرداخت حقوق رضایت داشتند. ۴۹/۴ درصد از افراد کم و خیلی کم، از برابری جنسیتی اعلام رضایت داشتند، رضایت از برابری قومیتی در آنان نیز کم (۴۳/۵ درصد) بود. تنها ۴/۴ درصد افراد از عملکرد سازمان‌های دولتی رضایت داشتند که وضعیت نامطلوبی است، زیرا ۵۳/۲ درصد از افراد فساد اداری در ادارات را زیاد و خیلی زیاد اعلام داشتند.

جدول ۱۱- توزیع درصد پاسخ‌گویان جهت بررسی ارتباط سن و میزان نشاط شهروندی

جمع	میزان نشاط										متغیر		
	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم				
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی			
۱۰۰	۶۴	۱۴/۱	۹	۲۳/۴	۱۵	۴۲/۱	۲۷	۱۲/۵	۸	۷/۸	۵	-۲۵	۱۸
۱۰۰	۶۴	۱۰/۹	۷	۲۹/۷	۱۹	۴۶/۹	۳۰	۴/۷	۳	۷/۸	۵	-۳۳	۲۶
۱۰۰	۶۴	۱۰/۹	۷	۲۶/۶	۱۷	۴۳/۸	۲۸	۱۷/۱	۱۱	۱/۶	۱	-۴۱	۳۴
۱۰۰	۶۴	۹/۴	۶	۲۵	۱۶	۴۳/۸	۲۸	۱۷/۱	۱۱	۴/۷	۳	-۴۹	۴۲
۱۰۰	۶۴	۷/۸	۵	۲۳/۴	۱۵	۴۳/۸	۲۸	۱۸/۷۵	۱۲	۶/۲۵	۴	-۵۷	۵۰
۱۰۰	۶۴	۴/۷	۳	۲۵	۱۶	۳۹/۱	۲۵	۲۱/۹	۱۴	۹/۴	۶	-۶۵	۵۸

دارند، ۴۰/۶ درصد پاسخ‌گویان ۲۶ تا ۳۳ سال، نشاط خود را زیاد و خیلی زیاد بیان کردند، ۳۷/۵ درصد پاسخ‌گویان ۳۴ تا ۴۱ سال، نشاط زیاد و خیلی زیادی دارند، ۳۴/۴ درصد شهروندان سنین ۴۲ تا ۴۹ بیان کردند، میزان نشاط آنان زیاد و خیلی زیاد است، ۳۱/۲ درصد پاسخ‌گویان ۵۰ تا ۵۷ سال نشاط خود را بالا بیان کردند و تنها ۲۹/۷ درصد پاسخ‌گویان نشاط خود را زیاد و خیلی زیاد اعلام داشتند.

ارتباط جنسیت و نشاط شهروندی

همان‌طور که جدول نشان می‌دهد، ۶۴ نفر از پاسخ‌گویان را افراد ۱۸ تا ۲۵ سال، ۶۴ نفر افراد ۲۶ تا ۳۳ سال، ۶۴ نفر افراد ۳۴ تا ۴۱ سال، ۶۴ نفر افراد ۴۲ تا ۴۹ سال و ۶۴ نفر افراد ۵۰ تا ۵۷ سال و ۶۴ نفر آنان را افراد ۵۸ تا ۶۵ سال تشکیل می‌دهند. طبق جدول شماره ۱۱، ارتباط معناداری بین سن و میزان نشاط شهروندی وجود دارد، به طوری که میزان نشاط در سنین پایین بیشتر از میزان نشاط در سنین بالا است. ۳۷/۵ درصد پاسخ‌گویان ۱۸ تا ۲۵ سال بیان کرده‌اند؛ زیاد و خیلی زیاد نشاط

جدول ۱۲- توزیع درصد پاسخ‌گویان جهت بررسی ارتباط جنسیت و میزان نشاط شهروندی

جمع	میزان نشاط										متغیر	
	خیلی زیاد		زیاد		متوسط		کم		خیلی کم			
	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی		
۱۰۰	۱۹۲	۶/۸	۱۳	۳۲/۳	۶۲	۴۲/۷	۸۲	۱۴/۶	۲۸	۳/۶	۷	زن
۱۰۰	۱۹۲	۱۲/۵	۲۴	۱۹/۳	۳۷	۴۵/۸	۸۸	۱۶/۱	۳۱	۶/۳	۱۲	مرد

در پاسخ به سوالات پژوهش که میزان نشاط شهروندان در ابعاد مختلف اقتصادی، سیاسی، فرهنگی - مذهبی، محیط‌زیست در اکولوژی فرهنگی شهر همدان چقدر است، نتایج نشان داد میزان نشاط شهروندی در متغیرهای رضایت از محیط‌زیست، رضایت اقتصادی، فرهنگی و سیاسی متوسط به پایین و پایین قرار دارد.

نتایج یافته‌ها دیدگاه ستیز ارزشی و انتقادی و تئوری امید و محرومیت نسبی را تایید و دیدگاه برجسب‌زنی را رد می‌کند. در واقع طبق دیدگاه ستیز ارزشی و انتقادی، فقدان شادی و نشاط در جامعه می‌تواند وضعیتی تفسیر شود که افراد به خاطر عدم یگانگی با ارزش‌ها و هنجارهای رایج جامعه پیدا کرده‌اند. از آن‌جا که به تدریج جامعه ایران طی سال‌های گذشته حالتی دوقطبی پیدا کرده است و هر قطب دارای ارزش‌ها و هنجارهای متعارضی شده است که با یکدیگر در ستیز هستند، از سوی دیگر هر چه جلوتر آمده‌ایم بر جمعیت کسانی که ارزش‌ها و هنجارهای حاکمیت و قطبی که مدافع آن هستند افزوده شده است، بنابراین اجبار در اعمال ارزش‌ها و هنجارها بر گروه کثیرتری از افراد بیشتر شده است. مسلماً هر چه این چالش و ستیز ارزشی بیشتر شود و ارزش‌ها و هنجارها اجباراً آمیزتر شوند، جامعه نشاط و شادابی خود را بیشتر از دست می‌دهد.

نظریه محرومیت نسبی نیز مورد تایید است. زیرا نشاط دارای دو بعد عینی و ذهنی است. طبق یافته‌های مطالعات پیشین، دانمارک شادترین کشور دنیا است، وقتی وارد آن جامعه می‌شوید، این‌گونه نیست که همه‌ی ملت آن کشور در حالت خندیدن باشند، بلکه شادمانی و نشاط آنان شاخصی

با توجه به جدول، ۵۰ درصد پاسخ‌گویان زن و ۵۰ درصد مرد هستند. هم‌چنین جدول نشان می‌دهد، ارتباط معناداری بین جنسیت و میزان نشاط شهروندی وجود دارد، به طوری که میزان نشاط در زنان بیشتر از میزان نشاط در مردان است. ۳۹/۱ درصد زنان بیان کردند، میزان نشاط در آنان زیاد و خیلی زیاد است و ۳۱/۸ درصد مردان میزان نشاط خود را زیاد و خیلی زیاد بیان کرده‌اند.

نتیجه‌گیری

نشاط شهروندی یکی از نیازهای مهم جامعه است و با متغیرهای مختلفی در ارتباط است و به کاهش بسیاری از آسیب‌ها و معضلات اجتماعی کمک می‌کند. نشاط موجب نگرش مثبت به زندگی، خودپنداری مثبت، برخورداری از سلامت روان و تعادل عاطفی، امیدواری به آینده، نگرش مطلوب و رضایت‌آمیز به خود و دیگران، دوری از ائتلاف وقت و کاهلی، افزایش موفقیت‌های زندگی و ... می‌شود. عوامل بسیاری بر نشاط شهروندی اثرگذارند، اما از آن جایی که پژوهش حاضر مبتنی بر توسعه پایدار شهری است به بررسی عواملی چون رضایت از محیط‌زیست، فرهنگی و مذهبی، رضایت اقتصادی و رضایت سیاسی مورد مطالعه و بررسی قرار گرفتند. چرا که توسعه پایدار مفهومی کل‌نگر است و همه ابعاد اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، زیست محیطی، مدیریتی، بهداشتی، سلامت و دیگر نیازهای بشری را در برمی‌گیرد و جذب ظرفیت‌های محلی و پاسخ‌گویی به نیازهای بشر را در عرصه‌های چندگانه و در راستای ارتقاء کیفیت مطلوب زندگی مورد نظر قرار می‌دهد.

یهودیت در فرهنگ شهروندان این شهر دیده می‌شود. این امر باعث شده آنها استانداردهای زندگی خود را خیلی بالا ببرند و از داشته‌هایشان به درستی استفاده نکنند تا دیگران متوجهی داشته‌های آنها نشوند و همین روحیه عاملی برای کاهش نشاط است.

مشکل دیگر عدم توجه مسئولین به مقیاس انسانی در طراحی شهری است. به صورتی که مدیریت شهری ما تفکر ناموزون توسعه‌ای دارد و بیشتر درگیر کالبد است تا فرهنگ و اجتماع. در واقع مدیران شهری در این شهر زحمات بسیاری کشیده‌اند، ولی این به معنای تفکر توسعه‌ای نیست، زیرا مقیاس انسانی ندارند. وقتی شهرسازی مقیاس انسانی نداشته باشد، هر چه قدر هم که فعالیت‌های عمرانی در آن صورت گیرد، رضایت و شادمانی حاصل نخواهد شد، از طرفی شهروندان در شهر همدان با فقر فضاهای عمومی مواجه هستند، از این رو لازم و ضروری است که یکسری اقدامات برای رفع این مشکل صورت بگیرد. طراحی شهری این شهر احتیاج به تنوع رنگ و ترکیب متقارن دارد. هم‌چنین در شهر همدان با هرج و مرج در سنگ فرش‌ها، در مبلمان، در ارتفاع و در رنگ مواجه هستیم و این‌ها عواملی است که باعث می‌شود بر روح شهروندی اثر گذاشته و نشاط را در بین آنان کاهش دهد. در کل باید به احساس انسان، رضایت انسان، نیازهای انسان و تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی انسان، در طراحی شهری توجه شود.

طبق یافته‌های پژوهش بین جنسیت افراد و میزان نشاط شهروندی آنان ارتباط معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر زنان بیشتر از مردان نشاط دارند. لازم به ذکر است، نتایج پژوهش حاضر با نتایج تحقیقات داینر و همکارانش و خطیبی که معتقدند میزان شادمانی در زنان و مردان برابر است، متفاوت است. هم‌چنین میزان نشاط در افراد سنین پایین بیشتر از سنین بالا است.

پیشنهادات

- انجام پژوهش‌های تطبیقی و مقایسه‌ی نشاط و عوامل

ذهنی است. یعنی افراد از موقعیتی که در آن قرار دارند، رضایت دارند و معتقدند موقعیتی که کسب کرده‌اند، حاصل تلاش آنها است. به این علت است که در بحث اقتصادی شهروندان همدانی رضایت و نشاط ندارند. زیرا تفاوت در این شهر افزایش یافته است. در واقع می‌توان گفت در ابعاد اقتصادی محرومیت وجود ندارد، بلکه احساس محرومیت نسبی است. زیرا در این که سطح برخورداری جامعه افزایش پیدا کرده است، شکی نیست. یعنی دسترسی به خدمات افزایش پیدا کرده، سطح عمومی درآمد افزایش پیدا کرده، شهر همدان توسعه پیدا کرده است و ... اما علی‌رغم این اتفاقات، آن چیزی که در جامعه‌ی شهری همدان مشاهده می‌شود، احساس تبعیض است و این امر موجب نارضایتی و در نتیجه ناشادمانی و بی‌نشاطی در شهروندان شده است. در نظر فرهنگی، با این که شهر همدان پایتخت تاریخ و تمدن است ولی همان‌طور که مردم نیز بیان کرده‌اند، شناخت شهروندان از فعالیت‌ها، آداب و رسوم و تاریخ، تمدن و مفاخر بزرگ شهر خود بسیار کم و جزئی است. آنان شناخت خیلی کمی از مراکز فرهنگی و فعالیت‌های فرهنگی داشتند و نارضایتی بسیاری از ناکافی بودن مراکز فرهنگی و هم‌چنین عدم دسترسی به مراکز فرهنگی ابراز کردند و همین امر باعث شده، شهروندان عرق شهروندی کمی به شهر و همشهریان خود داشته باشند. به این دلیل مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی - اقتصادی - سیاسی و فرهنگی در این شهر پایین است و عدم مشارکت در این فعالیت‌ها عاملی برای کاهش نشاط در این شهر است.

هم‌چنین از نظر اقلیم و توجه به اکولوژی فرهنگی می‌توان به چند مورد اشاره داشت؛ یک این که شهر همدان در موقعیت کوهستانی قرار گرفته و قرارگیری در آب و هوای سرد باعث شکل‌گیری روحیه سرد و خشک در شهروندان همدانی شده و خود این مساله بر مشارکت شهروندان در فعالیت‌های مختلف با یکدیگر نیز تاثیر داشته و میزان نشاط را در این شهر کاهش داده است. دیگر این که در گذشته، در شهر همدان یهودیان ساکن بودند و روحیه محافظه‌کاری

شهری در راستای ارتقاء نشاط اجتماعی در فضای شهری، پایان‌نامه برای اخذ مدرک کارشناسی ارشد، دانشگاه گیلان.

کاپلا، میلوسلاو، واورا، ژان و سوکولیچ‌کوا، زندکا (۲۰۱۲). بوم‌شناسی فرهنگی، شناخت معاصر از رابطه‌ی بین انسان و محیط‌زیست، مترجم: مزدک ڈریبکی. مجله‌ی بوم‌شناسی منظر، دوره‌ی پنجم.

کار، آلن (۱۳۸۵). روان‌شناسی مثبت: عدم شادمانی و نیرومندی‌های انسان، ترجمه‌ی حسن پاشاشریفی، جعفر نجفی و باقر ثنایی، تهران: انتشارات سخن. چاپ اول.

لطیفی، غلامرضا، جمعه‌پور، محمود و گریوانی، سلیمه (۱۳۹۳). مقایسه تطبیقی سرزندگی شهری در محلات مجیدیه جنوبی و سعادت‌آباد تهران، فصلنامه مدیریت شهری شماره سی و چهار.

معدفر، سعید (۱۳۹۰). جامعه‌شناسی مسائل اجتماعی، همدان: انتشارات نورعلم، چاپ سوم.

منتظری و همکاران (۱۳۹۱). میزان شادکامی مردم ایران و عوامل مؤثر بر آن، سلامت از دیدگاه مردم ایران، فصلنامه پایش، سال یازدهم، شماره چهارم.

مونت‌گمری، چارلز (۱۳۹۶). شهر شاد، ترجمه حسین، حاتمی‌نژاد، سلیمان‌زاده، محمدرضا و فتوحی‌مهربانی، باقر، تهران: انتشارات آراد کتاب، چاپ اول.

Diener, E & Seligman, M.E (2002). Very happy people, Psychological science.

Helliwell, John, Layard, Richard and Sachs, Jeffery (2017). World Happiness Report1, Earth Institute COLUMBIA UNIVERSITY.

Helliwell, John, Layard, Richard and Sachs, Jeffery (2017). World Happiness Report 2, Earth Institute COLUMBIA UNIVERSITY.

Selin, Helaine (2012). Happiness Across Cultures, Views of Happiness and Quality of life in Non-Western Cultures, Hampshire College, Amherst, MA, USA.

Snyder, C.R (2000). Handbook of Hope: Theory. Measures and Applications. Edited by C.R, Snyder. U.S.A, Acaemic Press.

Stessa Chao, Tzu-Yuan, Liu, Shao-Kuan,

اثرگذار بر آن در شهرهای با نشاط ایران و شهرهایی که با ضعف نشاط مواجه هستند.

- انجام پژوهش‌های دیگری به تفکیک مولفه‌های آموزشی، مذهبی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، سلامت و ... به محققان توصیه می‌شود.

- در راستای بالا بردن روحیه نشاط، بایستی مسئولین به تدوین برنامه‌های کوتاه مدت و بلند مدت بپردازند.

منابع

احمدی، حبیب (۱۳۸۹). جامعه‌شناسی انحرافات. تهران: سازمان مطالعه و تدوین علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت) مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی. چاپ چهارم.

پرچم، اعظم، فاتحی‌زاده، مریم و محققان، زهرا (۱۳۹۲). ابعاد سه‌گانه‌ی نظریه امید اسنایدر و تطبیق آن با دیدگاه قرآن کریم، دو فصلنامه‌ی علمی - پژوهشی تحقیقات علوم قرآن و حدیث دانشگاه الزهراء، سال دهم، شماره ۱.

حاجی‌زاده میمندی، مسعود و ترکان، رحمت‌اله (۱۳۹۴). بررسی میزان و عوامل فرهنگی - اجتماعی مرتبط با نشاط اجتماعی (مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه یزد)، مطالعات جامعه‌شناختی شهری، سال پنجم، شماره‌ی شانزدهم.

حیدری ساریان، وکیل و یاری حصار، ارسطو (۱۳۹۶). عوامل مؤثر در بهبود نشاط اجتماعی از دیدگاه روستاییان مطالعه مورد: شهرستان اردبیل، فصلنامه برنامه‌ریزی منطقه‌ای، سال ۷.

خطیبی، اعظم (۱۳۹۶). تبیین جامعه‌شناختی تعاملات همسایگی و تاثیر آن بر احساس نشاط اجتماعی شهروندان در شهر همدان، مطالعات جامعه‌شناختی شهری، سال هفتم. ریتزر، جورج و گودمن، داگلاس. جی (۱۳۹۰). نظریه جامعه‌شناسی مدرن. مترجمان: خلیل میرزایی و عباس لطفی‌زاده، انتشارات جامعه‌شناسان، چاپ اول.

رضادوست، کریم، فاضلی، عبدالله و مقتدایی، فاطمه (۱۳۹۳). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر میزان نشاط در استان خوزستان، فصلنامه توسعه اجتماعی، دوره هشتم.

شهیدیان، احمدرضا (۱۳۹۵). طراحی کاربری زمین

reply to Easterlin. Social Indicators Research.

Yan Yan, Chenxing Wang, Yuan Quan, Gang Wu, Jingzhu Zhao (2018). Urban Sustainable Development Efficiency towards the Balance between Nature and Human Well-being: Connotation, Measurement, and Assessment. Journal of Cleaner Production.

Kalman, Balint, Cindy Lu, Hsin-Chieh and Cai, Miaoqi (2017). Delivering Community Well-Being from the Happy City Concept: A Practical Approach to Urban Planning and Design, Springer Science.

Veenhoven, R & Hagerty, M (2006). Rising happiness in nations 1946–2004: A

یادداشت‌ها

¹<http://worldhappiness.report>

²Helliwell

³Yan

⁴Navarro Yanez

⁵Helliwell

⁶Tzu-Yuan Stessa Chao

⁷HELAINÉ SELIN

⁸Culture industry

⁹Hope Theory

¹⁰<https://www.amar.org.ir>

¹¹validity

¹²Reliability